

प्रकरण 2

पिट्सचा भारत कायदा आणि इतर कायदे

कायदा पारीत होण्याची कारणे

1784 चा पिट्स इंडिया ॲक्ट हा ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनीच्या प्रशासनात सुधारणा करण्यासाठी एक महत्त्वपूर्ण कायदा होता. या कायद्याच्या पार्श्वभूमीवर अनेक कारणे होती:

1. **राजकीय आणि प्रशासनिक वाईट व्यवस्थापन:** 18व्या शतकाच्या अखेरीस, ईस्ट इंडिया कंपनीने भारतातील प्रशासनात भ्रष्टाचार, वाईट व्यवस्थापन, आणि अकार्यक्षमता यांसारख्या समस्यांचा सामना केला. कंपनीचे राज्य प्रशासनात गोंधळ आणि शोषणामुळे भरलेले होते.
2. **सैन्याच्या पराभव आणि आर्थिक ताण:** कंपनीच्या सैन्याने मराठे आणि मैसूर सुलतानाच्या विरोधात केलेल्या मोहिमा त्यांच्या संसाधनांवर गंभीर आर्थिक ताण टाकला. कंपनीच्या वित्तीय व्यवस्थापनात असमर्थतेमुळे ब्रिटनमध्ये चिंता वाढली.
3. **सार्वजनिक आणि संसदीय दबाव:** ब्रिटनमध्ये कंपनीच्या क्रियाकलापांवर वाढती टीका आणि चिंता होती. कंपनीच्या वाईट प्रशासनाची, भ्रष्टाचाराची आणि आर्थिक अडचणींची तक्रार सार्वजनिकपणे आणि संसदीय चर्चेत होती.
4. **1773 चा रेगुलेटिंग ॲक्ट:** हा पूर्वीचा कायदा कंपनीच्या प्रशासनातील काही समस्यांचे समाधान करण्याचा प्रयत्न करत होता, पण तो अपुरो ठरला. त्याने बंगालमध्ये एक गव्हर्नर-जनरल आणि एक परिषद स्थापन केली, पण समस्यांचे संपूर्णपणे निराकरण झाले नाही. अधिक सुधारणा आवश्यक होत्या.
5. **राजकीय नेतृत्व:** ब्रिटिश पंतप्रधान विल्यम पिट याने या कायद्याच्या पुढाकारात महत्त्वपूर्ण भूमिका निभावली. त्यांनी कंपनीच्या क्रियाकलापांवर अधिक नियंत्रण ठेवल्याची आणि भारतात अधिक प्रभावी व उत्तरदायी प्रशासन सुनिश्चित करण्याची इच्छा व्यक्त केली.

1784 चा पिट्स इंडिया ॲक्टने एक द्विसंविधी नियंत्रण प्रणाली स्थापित केली: कंपनीने प्रशासनिक शक्ती कायम ठेवली, पण ब्रिटिश सरकारद्वारे एक बोर्ड ऑफ कंट्रोल द्वारे अंतिम सत्ता प्रदान केली गेली. यामुळे कंपनीचे प्रशासन ब्रिटिश हितांसोबत अधिक जुळले आणि देखरेख व सुधारणा अधिक प्रभावी होईल अशी अपेक्षा होती.

पिट्सच्या भारत कायद्याची कलमे:-

पिट्स इंडिया ॲक्ट 1784 मध्ये ईस्ट इंडिया कंपनीच्या प्रशासनात सुधारणा करण्यासाठी आणि ब्रिटिश सरकारच्या नियंत्रणाला अधिक प्रभावी बनवण्यासाठी अनेक महत्वाच्या तरतुदी करण्यात आल्या. खालील प्रमुख तरतुदी आहेत:

1. **बोर्ड ऑफ कंट्रोल:** या कायद्याने ब्रिटनमध्ये एक बोर्ड ऑफ कंट्रोल स्थापन केला, ज्यात सहा सदस्य होते, त्यात चॅन्सलर ऑफ द एक्झेकर, यांचा समावेश होता. या बोर्डाला ईस्ट इंडिया कंपनीच्या

धोरणांवर नियंत्रण ठेवण्याचा अधिकार होता आणि कंपनीच्या भारतातील कारवायांचा ब्रिटिश हितांच्या अनुकूल असल्याची खात्री केली जात होती.

2. **शासन संरचना:** या कायद्याने बंगालमध्ये गव्हर्नर-जनरल आणि परिषद यांचे विद्यमान संरचना कायम ठेवली, पण ब्रिटिश सरकारला त्यांच्या निर्णयांवर अधिक थेट प्रभाव देण्यात आला. ब्रिटिश भारतातील प्रदेशांचा प्रमुख कार्यकारी अधिकारी म्हणून गव्हर्नर-जनरल ऑफ बंगाल यांची पुष्टी केली.
3. **कंपनीच्या शक्ती आणि उत्पन्न:** या कायद्याने कंपनीच्या अत्यधिक शक्तींचा तडजोड करण्याचा आणि तिच्या उत्पन्नाचा अधिक प्रभावीपणे वापर सुनिश्चित करण्याचा उद्देश ठेवला. कंपनीच्या आर्थिक प्रथांवर कडक नियम लावले आणि तिच्या खर्च आणि उत्पन्नांची हिशेब देण्याची आवश्यकता ठेवली.
4. **जबाबदारी:** या कायद्याने कंपनीच्या अधिकारी आणि प्रशासकांच्या अधिक जबाबदारीवर आणि उत्तरदायित्वावर जोर दिला. भ्रष्टाचार आणि वाईट व्यवस्थापन कमी करण्यासाठी कंपनीच्या कार्याची ब्रिटिश सरकारच्या निकट पाहणी केली गेली.
5. **वाणिज्य नियम:** कायद्याने प्रशासनिक सुधारणा लक्ष केंद्रित केली असली तरी, वाणिज्य संबंधित तरतुदी देखील समाविष्ट केल्या, ज्यामुळे व्यापार धोरणे ब्रिटिश व्यावसायिक हितांच्या अनुकूल अशीच राहिली.
6. **कायदेशीर आणि न्यायिक सुधारणा:** या कायद्याने कंपनीच्या प्रदेशांमध्ये न्याय प्रशासन सुधारण्यासाठी कायदेशीर सुधारणा प्रदान केल्या. कायदेशीर विवादांशी संबंधित समस्या सोडवण्यासाठी आणि न्यायिक प्रक्रियेची अधिक न्यायपूर्ण अंमलबजावणी सुनिश्चित करण्यासाठी याचा उद्देश होता.

संपूर्णपणे, पिट्स इंडिया ॲक्ट 1784 ने कंपनीच्या प्रशासनिक स्वायत्ततेला ब्रिटिश सरकारच्या अधिक निरीक्षण आणि नियंत्रणासोबत संतुलित करण्याचा प्रयत्न केला, ज्यामुळे कंपनीच्या भारतातील राज्यात असलेल्या समस्यांचे समाधान करण्यात मदत झाली.

पिट्स इंडिया ॲक्ट 1784 चे निरीक्षण आणि परिणाम खालीलप्रमाणे आहेत:

1. **ब्रिटिश सरकारचे वाढते नियंत्रण:** या कायद्याने ब्रिटिश सरकारचे ईस्ट इंडिया कंपनीवर नियंत्रण महत्त्वपूर्णरीत्या वाढवले. बोर्ड ऑफ कंट्रोल स्थापन करून, कंपनीच्या धोरणे आणि क्रियाकलाप ब्रिटिश हितांच्या आणि उद्दिष्टांच्या अनुकूल असल्याची खात्री केली.
2. **प्रशासनिक सुधारणा:** कायद्याने कंपनीच्या प्रशासनातील असमर्थता आणि भ्रष्टाचाराचे प्रश्न सोडवण्याचा प्रयत्न केला. कडक नियम लावून आणि अधिक पारदर्शकतेची आवश्यकता ठेवून, ब्रिटिश प्रदेशांमध्ये प्रशासन सुधारण्याचा उद्देश होता.
3. **द्विसंविधी शासन प्रणाली:** या कायद्याने द्विसंविधी शासन प्रणाली सुरू केली, ज्यामध्ये ईस्ट इंडिया कंपनीने प्रशासनिक शक्ती कायम ठेवली, पण अंतिम सत्ता ब्रिटिश सरकारकडे बोर्ड ऑफ कंट्रोल

द्वारे होती. या प्रणालीने कंपनीच्या कार्यात्मक स्वायत्ततेला सरकारच्या देखरेखीसोबत संतुलित करण्याचा प्रयत्न केला.

4. **जवाबदारीवर लक्ष केंद्रित:** कंपनीच्या अधिकारी आणि प्रशासकांच्या जवाबदारीला अधिक महत्त्व दिले गेले. कायद्याने भ्रष्टाचार कमी करण्याचा आणि कंपनीच्या अधिकाऱ्यांना त्यांच्या क्रियाकलाप आणि खर्चाची उत्तरदायित्व देण्याचा उद्देश ठेवला.
5. **आर्थिक आणि वित्तीय निरीक्षण:** कायद्याने कंपनीच्या वित्तीय प्रथांवर अधिक कठोर नियम लागू केले. कंपनीने तिच्या उत्पन्न आणि खर्चाचे हिशेब देण्याची आवश्यकता ठेवली, ज्यामुळे दुरुपयोग रोखणे आणि आर्थिक स्थिरता सुनिश्चित करणे हा उद्देश होता.
6. **कायदेशीर आणि न्यायिक सुधारणा:** कायद्याने कंपनीच्या प्रदेशांमध्ये कायदेशीर आणि न्यायिक प्रणालीत सुधारणा करण्याचा प्रयत्न केला. कायदेशीर विवाद आणि न्यायाची स्थिती सुधारण्याच्या उद्देशाने कायद्याने न्याय प्रशासन सुधारले.
7. **तत्काळ प्रभाव मर्यादित:** कायद्याने प्रशासनात सुधारणा साधण्यास महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावली असली तरी, ईस्ट इंडिया कंपनीच्या समस्यांचे संपूर्णपणे निराकरण केले नाही. प्रशासनाच्या आणि भ्रष्टाचाराच्या समस्यांचा पुढील काही वर्षांत सुरू असलेल्या सुधारणा आवश्यक होत्या.
8. **भविष्यातील सुधारण्यांसाठी आधार:** पिट्स इंडिया अॅक्टने पुढील कायदेमध्ये आणि सुधारण्यात एक आधार तयार केला. याने सतत देखरेख आणि नियमनाची आवश्यकता दर्शवली, ज्यामुळे ब्रिटिश भारतातील प्रशासन सुधारण्याच्या उद्देशाने पुढील कायदे आणि धोरणे प्रभावित झाली.

संपूर्णपणे, पिट्स इंडिया अॅक्ट 1784 ने ब्रिटिश भारताच्या अधिक प्रभावी आणि उत्तरदायी प्रशासनाची दिशा ठरवली, ज्याने कंपनीच्या शासन संरचनेतील सुधारणा आवश्यक असलेल्या मुद्द्यांना प्रतिबिंबित केले.

1786 चा कायदा

1786 चा कायदा, ज्याला "ईस्ट इंडिया कंपनीच्या कार्याचा उत्तम नियमनासाठीचा कायदा" असेही ओळखले जाते, हा ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनीच्या प्रशासनाशी संबंधित एक महत्त्वाचा कायदा होता. पिट्स इंडिया अॅक्ट 1784 नंतर उभ्या राहलेल्या विविध समस्यांना संबोधित करण्यासाठी हा कायदा लागू करण्यात आला. या कायद्याच्या प्रमुख तरतुदी आणि निरीक्षणे खालीलप्रमाणे आहेत:

प्रमुख तरतुदी

1. **गव्हर्नर-जनरलच्या शक्ती:** या कायद्याने बंगालमधील गव्हर्नर-जनरलच्या शक्ती वाढवल्या, कंपनीच्या भारतातील प्रदेशांवर अधिक अधिकार दिले. याचा उद्देश अधिक केंद्रीत आणि प्रभावी प्रशासन निर्माण करणे हा होता.
2. **गव्हर्नर-जनरलचा रोल:** या कायद्याने गव्हर्नर-जनरलच्या निर्णयांना अंतिम मान्यता दिली. प्रशासन आणि धोरणांशी संबंधित बाबींचे निर्णय गव्हर्नर-जनरलने अंतिम रूपात घेतले जातील. यामुळे निर्णय घेण्याची प्रक्रिया सुटसुटीत आणि सुसंगत होईल अशी अपेक्षा होती.

3. **गव्हर्नर-जनरलची परिषद:** कायद्याने गव्हर्नर-जनरलच्या परिषदेची रचना आणि कार्यपद्धती यासाठी तरतुदी केल्या. गव्हर्नर-जनरलच्या निर्णयांना परिषदेच्या समर्थनाची आवश्यकता असली तरी, अंतिम निर्णय गव्हर्नर-जनरलचा असेल.
4. **न्यायिक सुधारणा:** कायद्याने ब्रिटिश भारतातील न्याय व्यवस्थेला सुधारण्याचे उपाय दिले. न्यायाच्या व्यवस्थेची कार्यक्षमता सुधारण्याचा आणि कायदेशीर विवादांशी संबंधित समस्यांचा उपाय काढण्याचा उद्देश होता.
5. **ब्रिटिश सरकारला जवाबदारी:** कायद्याने ईस्ट इंडिया कंपनीच्या प्रशासनाची ब्रिटिश सरकारला जवाबदारी आणखी दृढ केली. कंपनीच्या भारतातील प्रशासनाच्या कामकाजावर ब्रिटिश अधिकाऱ्यांच्या देखरेखेचा आणि नियंत्रणाचा ठसा सुनिश्चित केला.

निरीक्षणे

1. **केंद्रीकृत सत्तेचा सशक्तीकरण:** 1786 च्या कायदाने गव्हर्नर-जनरलच्या केंद्रीय सत्तेला सशक्त केले, ज्यामुळे प्रशासन अधिक सुटसुटीत आणि प्रभावी बनवण्याचा उद्देश होता. हे प्रशासनाची कार्यक्षमता सुधारण्यास आवश्यक मानले गेले.
2. **केंद्रीकृत निर्णय-प्रक्रिया:** गव्हर्नर-जनरलला महत्त्वाच्या बाबींमध्ये अंतिम अधिकार देऊन, कायदा निर्णय घेण्याच्या प्रक्रियेला सुलभ आणि जलद बनवण्याचा प्रयत्न करतो. यामुळे प्रशासनाची एकता आणि निर्णय क्षमतेत सुधारणा होईल अशी अपेक्षा होती.
3. **वाढलेली देखरेख:** कायदा ब्रिटिश सरकारच्या ईस्ट इंडिया कंपनीच्या प्रशासनावर वाढलेल्या देखरेखीला महत्त्व देतो. कंपनीच्या कार्ये अधिक नीट पाहणी केली जावी आणि ब्रिटिश हितांसोबत जुळवून घेतली जावी हे सुनिश्चित केले.
4. **न्यायिक सुधारणा:** कायद्याच्या न्यायिक सुधारणा न्याय व्यवस्थेतील असमर्थता आणि असंगती दूर करण्याच्या उद्देशाने तयार केल्या. यामुळे न्याय प्रशासन अधिक न्यायपूर्ण आणि कार्यक्षम होईल.
5. **सतत सुधारणा:** 1786 चा कायदा पिट्स इंडिया ॲक्टने सुरू केलेल्या सुधारणा प्रक्रियेचा भाग होता, पण त्याने त्यानंतर उभ्या राहिलेल्या काही समस्यांचे निराकरण करण्याचा प्रयत्न केला. याने ब्रिटिश भारताच्या प्रशासन सुधारण्याच्या प्रक्रियेला पुढे नेले.

संपूर्णपणे, 1786 चा कायदा पिट्स इंडिया ॲक्टने सुरू केलेल्या सुधारणा प्रक्रियेला पुढे नेले, केंद्रीकृत सत्ता, प्रशासन सुधारणा, आणि ब्रिटिश भारतातील देखरेख आणि प्रशासन सुनिश्चित करण्यावर लक्ष केंद्रित केले.

1793 चा सनद कायदा

1793 चा चार्टर ॲक्ट, ज्याला "चार्टर ॲक्ट 1793" असेही ओळखले जाते, हा ब्रिटिश भारताच्या इतिहासातील एक महत्त्वाचा कायदा होता. या कायद्याच्या प्रमुख तरतुदी आणि निरीक्षणे खालीलप्रमाणे आहेत:

प्रमुख तरतुदी

1. **कंपनीच्या चार्टरचा विस्तार:** या कायद्याने ईस्ट इंडिया कंपनीच्या चार्टरचा अतिरिक्त 20 वर्षांसाठी विस्तार केला, म्हणजेच 1793 ते 1813 पर्यंत. यामुळे कंपनीला भारतात व्यापार आणि प्रशासनात्मक कार्ये चालू ठेवण्याची परवानगी मिळाली.
2. **शासन आणि प्रशासन:** कायद्याने ब्रिटिश प्रदेशांतील शासन आणि प्रशासनासाठी तरतुदी केल्या. गव्हर्नर-जनरल आणि त्याच्या परिषदेच्या अधिकारांना मजबूत केले आणि प्रशासनाची कार्यक्षमता सुधारण्याचा उद्देश ठेवला.
3. **कंपनीच्या क्रियाकलापांचे नियमन:** कायद्याने कंपनीच्या क्रियाकलापांचे अधिक प्रभावीपणे नियमन करण्यासाठी उपाययोजना केल्या. कंपनीच्या प्रशासनातील भ्रष्टाचार, वाईट व्यवस्थापन आणि अकार्यक्षमता यांसारख्या समस्यांवर उपाय शोधण्याचा प्रयत्न केला.
4. **सार्वजनिक जवाबदारी:** कायद्याने कंपनीच्या प्रशासनाची सार्वजनिक जवाबदारी वाढवण्यासाठी तरतुदी केल्या. कंपनीला तिच्या क्रियाकलाप आणि वित्तीय स्थितीवर वार्षिक अहवाल ब्रिटिश सरकारकडे सादर करण्याची आवश्यकता होती, ज्यामुळे पारदर्शकता आणि देखरेख वाढली.
5. **न्यायिक सुधारणा:** कायद्याने ब्रिटिश प्रदेशांतील न्याय प्रशासन सुधारण्यासाठी तरतुदी केल्या. कायदेशीर प्रणालीशी संबंधित समस्यांचे निराकरण करण्यासाठी आणि अधिक न्यायपूर्ण आणि प्रभावी न्यायिक प्रक्रियेची सुनिश्चितता करण्यासाठी उपाययोजना केल्या.
6. **वाणिज्य नियम:** कायद्याने कंपनीला भारताशी व्यापार करण्याचा एकाधिकार दिला, पण ब्रिटिश सरकारला कंपनीच्या व्यापार प्रथांचे पुनरावलोकन आणि नियमन करण्याची परवानगी दिली, ज्यामुळे ब्रिटिश हितांचे संरक्षण झाले.

निरीक्षणे

1. **कंपनीच्या शासनाची निरंतरता:** 1793 चा चार्टर अॅक्टने ईस्ट इंडिया कंपनीच्या भारतातील शासनाची निरंतरता कायम ठेवली, तिच्या चार्टरचा विस्तार केला आणि कंपनीला ब्रिटिश प्रदेशांवरील नियंत्रण चालू ठेवण्याची परवानगी दिली.
2. **वाढलेली देखरेख:** कायद्याने कंपनीच्या प्रशासनातील भ्रष्टाचार आणि असमर्थतेच्या समस्यांवर उपाय शोधण्याचा प्रयत्न केला. वार्षिक अहवाल सादर करण्याची आवश्यकता घालून, पारदर्शकता आणि देखरेख सुधारण्याचा उद्देश ठेवला.
3. **शासन आणि प्रशासन:** शासन आणि प्रशासनाशी संबंधित तरतुदी कंपनीच्या प्रशासनाची कार्यक्षमता सुधारण्याच्या उद्देशाने तयार केल्या. गव्हर्नर-जनरल आणि त्याच्या परिषदेला केंद्रीय सत्तेचा प्रभावीपणा प्रदान केला.
4. **न्यायिक सुधारणा:** कायद्याने न्याय प्रशासनात सुधारणा करण्यावर लक्ष केंद्रित केले, ज्यामुळे न्याय प्रणाली अधिक कार्यक्षम आणि न्यायपूर्ण होईल अशी अपेक्षा होती.

5. **मर्यादित व्यापार सुधारणा:** कायद्याने कंपनीच्या व्यापाराच्या विशेषाधिकारांचा विस्तार केला, पण कंपनीच्या व्यापार प्रथांना ब्रिटिश व्यावसायिक हितांसोबत जुळवून ठेवण्यासाठी काही नियमन आणि देखरेखीची परवानगी दिली.

संपूर्णपणे, 1793 चा चार्टर ॲक्ट हे पूर्वीच्या कायद्यांनी सुरू केलेल्या सुधारणा प्रक्रियेचे पुढे नेले, कंपनीच्या प्रशासनातील समस्यांचे निराकरण करण्याचा प्रयत्न केला, शासन सुधारले, आणि ब्रिटिश भारतातील कंपनीच्या कार्यामध्ये अधिक उत्तरदायित्व आणि पारदर्शकता सुनिश्चित केली.

1793 चा चार्टर ॲक्टच्या प्रभावांमध्ये खालील प्रमुख बदल आले:

1793 चा चार्टर ॲक्टचा प्रभाव

1. **कंपनीच्या शासनाचा विस्तार:** या कायद्याने ईस्ट इंडिया कंपनीच्या चार्टरचा 20 वर्षांसाठी (1793-1813) विस्तार केला, ज्यामुळे कंपनीला भारतात व्यापार आणि प्रशासनात्मक कार्ये चालू ठेवण्याची परवानगी मिळाली. यामुळे कंपनीच्या कार्यात स्थिरता आणि सातत्य प्राप्त झाले.
2. **केंद्रीकृत सत्तेचा सशक्तीकरण:** गव्हर्नर-जनरल ऑफ बंगाल आणि त्याच्या परिषदेला अधिक शक्ती प्रदान करून, कायद्याने केंद्रीय सत्तेला मजबूत करण्याचा आणि प्रशासन सुधारण्याचा उद्देश ठेवला. यामुळे ब्रिटिश भारतातील शासन आणि निर्णय प्रक्रियेचा कार्यक्षमता सुधारली.
3. **वाढलेली जवाबदारी:** कंपनीला तिच्या क्रियाकलापांची आणि वित्तीय स्थितीची वार्षिक अहवाल ब्रिटिश सरकारकडे सादर करण्याची आवश्यकता असली, त्यामुळे जवाबदारी आणि पारदर्शकता वाढली. यामुळे कंपनीच्या प्रशासनातील भ्रष्टाचार आणि वाईट व्यवस्थापनाच्या समस्यांचे निराकरण होईल अशी अपेक्षा होती.
4. **न्यायिक सुधारणा:** कायद्याने न्याय प्रशासनाच्या सुधारणांवर लक्ष केंद्रित केले, ज्यामुळे कायदेशीर प्रणालीतील असमर्थतेवर उपाय मिळवण्याचा उद्देश होता. न्याय व्यवस्थेची कार्यक्षमता आणि न्यायपूर्णता सुधारली.
5. **वाणिज्य नियमन:** कायद्याने कंपनीच्या भारताशी व्यापार करण्याच्या विशेषाधिकारांचा विस्तार केला असला तरी, ब्रिटिश सरकारला कंपनीच्या व्यापार प्रथांचे पुनरावलोकन आणि नियमन करण्याची परवानगी दिली. यामुळे कंपनीच्या व्यापार प्रथांना ब्रिटिश व्यावसायिक हितांसोबत जुळवून ठेवण्याचा उद्देश होता.
6. **सुधारित प्रशासन:** कायद्याच्या प्रशासन सुधारणा केल्यामुळे ब्रिटिश भारतातील प्रशासन अधिक प्रभावी आणि सुसंगत बनवले. निर्णय घेण्याची केंद्रीकृत प्रक्रिया आणि प्रशासनाच्या सुधारणा अधिक सुव्यवस्थित प्रशासनाच्या दिशेने योगदान दिले.
7. **सार्वजनिक निरीक्षण:** वार्षिक अहवाल सादर करण्याच्या आवश्यकता वाढवल्यामुळे कंपनीच्या क्रियाकलापांवर सार्वजनिक निरीक्षण वाढले. यामुळे कंपनीच्या शासनाच्या समस्यांवर लक्ष देण्यात मदत झाली.

8. **ब्रिटिश नियंत्रणाचे पुनरावृत्ती:** कायद्याने ईस्ट इंडिया कंपनीच्या प्रशासनावर ब्रिटिश नियंत्रणाला दृढ केले, यामुळे कंपनीच्या क्रियाकलापांची अधिक जवळून पाहणी आणि ब्रिटिश हितांसोबत जुळवून घेण्याची सुनिश्चितता झाली.

संक्षेप

1793 चा चार्टर ॲक्टने कंपनीच्या चार्टरचा विस्तार करून, केंद्रीय सत्तेला सशक्त करून, आणि जवाबदारी आणि पारदर्शकता वाढवून ब्रिटिश भारतातील प्रशासनाच्या व्यवस्थेला आकार दिला. यामुळे प्रशासनातील अकार्यक्षमता कमी झाली, न्याय प्रणाली सुधारली, आणि कंपनीच्या व्यापाराच्या प्रथांना ब्रिटिश हितांसोबत जुळवून ठेवण्यासाठी अधिक नियंत्रण आणि नियमन मिळाले.